

3. Wang, Y., Hong, A., Li, X., & Gao, J. (2024). Building Business Resilience Through Strategic Entrepreneurship. *Sustainability*, 17(6), 2578. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/6/2578>

4. Akbari, M., Bagheri, A., Imani, S., & Asadnezhad, M. (2024). Entrepreneurial culture and leadership: Evidence of the importance of entrepreneurial behavior. *Global Business and Organizational Excellence*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/joe.22269>

*Науковий керівник – Олійник Т. Г.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет*

СТАТИСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Вислоцька Надія Іванівна,
ЗВО спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет**

Постановка проблеми. В умовах динамічного розвитку ринкових відносин та посилення глобалізаційних процесів проблема оцінки конкурентоспроможності підприємств набуває особливої актуальності. Сучасні підприємства функціонують в умовах високої невизначеності, що вимагає застосування науково обґрунтованих методів оцінки їх конкурентних позицій на ринку. Статистичні підходи до оцінки конкурентоспроможності дозволяють забезпечити об'єктивність та достовірність отримуваних результатів, що є критично важливим для прийняття стратегічних рішень щодо розвитку підприємства. Традиційні методи оцінки конкурентоспроможності часто базуються на суб'єктивних судженнях експертів, що знижує їх надійність та практичну цінність. Використання статистичного інструментарію дозволяє мінімізувати вплив суб'єктивного фактору та забезпечити кількісну основу для порівняльного аналізу конкурентних переваг підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики конкурентоспроможності підприємств представлено в працях численних українських науковців. Акулюшина М., Зотова Л., Швець В. досліджували фактори підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності [1].

Ареф'єва О.В. розглянула питання конкурентоспроможності підприємств у міжнародному цифровому просторі [2]. Гужавіна І.В. та Раздорожна Д.Д. проаналізували механізми підвищення конкурентоспроможності підприємства [3]. Денисенко М. та Бреус С. дослідили зв'язок між конкурентоспроможністю підприємства та процесами управління його економічною безпекою [4]. Теоретичні основи конкурентоспроможності підприємства систематизовано у роботі Дмитрієва І.А., Кирчатої І.М., Шершенюк О.М. [5]. Железняк К.Л. та Отрок М.В. визначили напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства [6]. Задоя О.А., Магдіч А.С., Новіков А.М. розглянули суть та основні чинники конкурентоспроможності України [7]. Суханова А. розробила методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства [8]. Шишковський С. та Одінцова О. досліджували сучасні методи підвищення конкурентоспроможності підприємств [9].

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є систематизація та аналіз статистичних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємства з метою визначення найбільш ефективних методів кількісного аналізу конкурентних позицій. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати теоретичні основи застосування статистичних методів в оцінці конкурентоспроможності, систематизувати існуючі статистичні підходи та їх практичне застосування, визначити переваги та недоліки різних статистичних методів оцінки, розробити рекомендації щодо вибору оптимальних статистичних інструментів для конкретних умов діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Статистичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства базуються на використанні кількісних методів аналізу, що дозволяють об'єктивно оцінити позиції підприємства

відносно конкурентів. Основними групами статистичних методів є: описова статистика, кореляційно-регресійний аналіз, факторний аналіз, кластерний аналіз, дискримінантний аналіз та методи багатокритеріальної оптимізації.

Описова статистика включає розрахунок показників центральної тенденції, варіації та форми розподілу для ключових індикаторів конкурентоспроможності. Цей підхід дозволяє отримати загальне уявлення про рівень конкурентоспроможності підприємства та його динаміку у часі. Особливо важливими є показники середньої арифметичної, медіани, моди, стандартного відхилення, коефіцієнта варіації, асиметрії та ексцесу.

Кореляційно-регресійний аналіз використовується для виявлення та оцінки тісноти зв'язків між різними факторами конкурентоспроможності. Цей метод дозволяє побудувати математичні моделі залежності інтегрального показника конкурентоспроможності від окремих чинників, що забезпечує можливість прогнозування та оптимізації управлінських рішень.

Факторний аналіз застосовується для зменшення розмірності простору ознак та виявлення латентних факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Цей метод дозволяє згрупувати велику кількість показників у менше число узагальнюючих факторів, що спрощує процес оцінки та управління конкурентоспроможністю.

Кластерний аналіз використовується для групування підприємств за рівнем їх конкурентоспроможності та виявлення типових профілів конкурентних стратегій. Цей підхід особливо корисний при проведенні бенчмаркінгу та визначенні еталонних підприємств у галузі.

Дискримінантний аналіз дозволяє розробити правила класифікації підприємств за рівнем конкурентоспроможності та прогнозувати їх приналежність до певної групи на основі набору характеристик. Цей метод має важливе значення для раннього попередження про загрози конкурентним позиціям підприємства.

Методи багатокритеріальної оптимізації використовуються для комплексної оцінки конкурентоспроможності при наявності множини критеріїв, що часто суперечать один одному. До найбільш поширених методів належать метод аналізу ієрархій, метод TOPSIS, метод ELECTRE та інші.

Особливої уваги заслуговує використання індексних методів, які дозволяють агрегувати різнорідні показники в єдиний інтегральний індикатор конкурентоспроможності.

При цьому важливим є правильний вибір системи вагових коефіцієнтів, що може здійснюватися на основі експертних оцінок або статистичних методів. Застосування статистичних підходів вимагає дотримання певних методологічних принципів: репрезентативності вибірки, адекватності статистичних моделей, врахування специфіки галузі та розміру підприємства, періодичності проведення оцінки. Важливим аспектом є також забезпечення якості вхідних даних, оскільки точність статистичних оцінок прямо залежить від достовірності первинної інформації.

Висновки. Статистичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства забезпечують об'єктивну та науково обґрунтовану основу для аналізу конкурентних позицій. Кожен із розглянутих методів має свої переваги та обмеження, тому оптимальним є їх комплексне застосування залежно від специфіки завдань дослідження. Ефективність статистичних підходів суттєво залежить від якості вхідних даних та правильності вибору методологічного інструментарію. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка адаптивних статистичних моделей оцінки конкурентоспроможності та інтеграція класичних статистичних методів з сучасними технологіями машинного навчання.

Список використаних джерел:

1. Акулюшина М., Зотова Л., Швець В. Фактори підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності. Економіка та суспільство. 2024. №60 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-73>

2. Ареф'єва О. В. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: Монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2019. 342 с.
3. Гужавіна І. В., Раздорожна Д. Д. Механізм підвищення конкурентоспроможності підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2021. № 1(35). С. 51-54. URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2534>
4. Денисенко М., Бреус С. Підвищення конкурентоспроможності підприємства як чинник удосконалення процесу управління його економічною безпекою. Вчені записки Університету «КРОК». 2023. №2(70). С. 139–146. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-139-146>
5. Дмитрієв І.А., Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
6. Железняк К. Л., Отрок М. В. Напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства. Ефективна економіка. 2020. №11. С. 139–146. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.71>
7. Задоя О. А., Магдич А. С., Новіков А. М. Конкурентоспроможність України: суть та основні чинники. International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2024. №4. С. 69–78. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240304.07>
8. Суханова А. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства. Економіка та суспільство. 2021. №26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-62>
9. Шишковський С., Одінцева О. Сучасні методи підвищення конкурентоспроможності підприємств. Економіка та суспільство. 2022. №44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-110>

Науковий керівник: Горобченко О.А.
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет